

Mūzika

Metodiski ieteikumi skolotājiem mācību satura īstenošanai mūzikā 1.–9. klasei

Mūzika

Metodiski ieteikumi skolotājiem mācību satura īstenošanai mūzikā 1.–9. klasei

Metodiskais līdzeklis ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Metodiskā līdzekļa izstrādi Projektā vadīja **Zane Oliņa** un **Inga Krišāne**.

Metodisko līdzekli izstrādāja **Irēna Nelsone** un **Ilze Vilde**.

Metodisko līdzekli izvērtēja ārējā eksperte **Rita Vēverbrante**.

Projekts pateicas visām izglītības iestādēm un skolotājiem, kuri Projekta ietvaros nodrošināja metodiskā līdzekļa aprobāciju un dalījās ar saviem mācību piemēriem.

Metodiskos ieteikumus ieteicams izmantot saistībā ar **Mūzika 1.–9. klasei** mācību priekšmeta programmas paraugu.

ISBN 978-9934-24-139-0

Saturs

Ievads	4
1. Mūzikas mācību procesa plānošana	6
1.1. Tematiskais plāns	6
1.2. Stundas plāns un mācību procesa norise	13
2. Mūzikas mācību sasniegumu vērtēšana	22
 PIELIKUMS	 25

Ievads

Metodiskie ieteikumi ir veidoti, lai palīdzētu mūzikas skolotājiem īstenot mācību priekšmeta programmas paraugu mūzikā 1.–9. klasei (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>). Ievadā aktualizējam mūzikas mācīšanās mērķi, uzdevumus un galvenos mūzikas mācīšanās pamatprincipus.

Mūzikas mācību priekšmeta apguves mērķis

Aktīvā muzicēšanas procesā sekmēt skolēna emocionālo, intelektuālo un radošo spēju attīstību; iepazīt un izziņāt Latvijas un pasaules mūzikas kultūras vērtības, mācīties izprast dažādu kultūru mūzikas valodas atšķirības, līdzdarboties mūzikas tradīciju pārmantošanā, kā arī piedzīvot klātienē mūzikas svētkus, gūstot emocionālu pārdzīvojumu.

Mūzikas mācību priekšmeta uzdevumi

- Izkopt prasmi ieklausīties skaniskajā vidē, skaņdarbā, uztvert to emocionāli un raksturot mūzikas izteiksmes līdzekļus.
- Attīstīt asociatīvi tēlaino domāšanu mūzikā, meklējot līdzības dabā, mākslā un ikdienas norisēs.
- Apgūt radošai muzikālai darbībai nepieciešamās prasmes un iegūt praktiskās muzicēšanas pieredzi, izmantojot gan individuālus, gan grupu, gan kolektīvās muzicēšanas veidus un formas.
- Veidot savu estētisko un ētisko vērtību sistēmu (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>).

Mūzikas mācīšanās pamatprincipi

1. tabula. Mūzikas mācīšanās pamatprincipi

• sistemātiskums	Mūzikā vairākas aktivitātes ir saistītas ar muskuļu darbību, kas prasa sistemātisku un regulāru vingrināšanos. Dziedāšanas procesā tā ir ieelpa un izelpa, skaņveide, rezonatoru un artikulācijas aparāta darbība. Dziedot un regulāri atkārtojot skaņas un to secību dažādos augstumos, skolēns trenē balsi un dzirdes koordināciju, jo prasme dziedāt intonatīvi precīzi nostiprinās tikai tad, kad attīstās spēja uztvert un reproducēt skaņu secību utt.
• pēctecība	Mūzikas valodas elementus skolēns apgūst pēctecīgi – jauna elementa (ritma, intonācijas, tonalitātes, mūzikas formas u. c.) iepazīšana notiek tikai tad, kad ir nostiprināts iepriekšējais (skat. Mācību programmas parauga 6. un 7. pielikumā). Pēctecīgi tiek iepazīti mūzikas stili un virzieni – viduslaiki, renesanse, baroks, klasicisms, romantisms u. c.
• koncentriskums	Koncentriskā pieeja ļauj ar vienu un to pašu mūzikas valodas elementu darboties vairākas reizes, bet ar sarežģītības elementiem, pakāpeniski paplašinot un bagātinot to ar jaunām detaļām, ietverot dažādās aktivitātēs, dziļāk aplūkojot mūzikas valodas elementu savstarpējās saiknes. Piemēram, tā tas izpaužas ritma elementu, skaņkārta pakāpju intonēšanas apguves procesā, atkārtojot un nostiprinot konkrētas pakāpju secības, intonāciju variantus – sākumā relatīvi, pēc tam konkrētās tonalitātēs, klausoties un atdarinot, dziedot dziesmas pēc dzirdes ar šīm intonācijām, spēlējot Orfa instrumentus ar noteiktiem skaņu augstumiem (zvaniņiem, metalofoniem, ksilofoniem, blokflautām), saklausot šīs intonācijas skaņdarbos, kā arī izmantojot rotaļu elementus ("dzīvās" klavīeres, ritma foto u. c.).
• praktiskums	Izpratni par mūzikas valodas elementiem (nošu rakstu, mūzikas izteiksmes līdzekļiem, mūzikas formas elementiem) un terminiem skolēns veido praktiskā muzicēšanas procesā: iekļauj šos elementus dziedāšanā, skandēšanā, ritmizēšanā, Orfa instrumentspēlē – skaidro teorētiski un atkal nostiprina muzicēšanas praksē. Darbojas ar mūzikas izteiksmes līdzekļiem improvizācijas procesā. Ja skolēns būs izmēģinājis izmantot mūzikas valodas elementus pats savā jaunradē, viņam par tiem radīsies dziļāka izpratne un viņš mācīsies paust noteiktu ideju, nebaudoties nodot šo "stāstu", dziedot un spēlējot arī priekšā klausītājiem. Tāpat skolēns labāk uztvers komponista un izpildītāja mākslinieka vēstījumu gan ieskaņojumos, gan klātienē koncertos.

Mūzikas mācību priekšmeta programma (līdzīgi kā lielākajai daļai citu mācību priekšmetu) ir veidota, vadoties pēc tematiskā principa, lai pedagogiem būtu vieglāk sadarboties, meklējot kopējus saturu saskares punktus, saskaņot mācību tematus, realizējot starppriekšmetu saikni. Galvenie satura elementi ir konkretizēti Mūzikas mācību programmas 6. un 7. pielikuma tabulās (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>, 294., 296. lpp.).

Rakstot metodiskos ieteikumus, ņemtas vērā trīs būtiskākās mācību procesa sastāvdaļas:

1. Mūzikas mācību procesa plānošana.
2. Mūzikas mācību procesa norise.
3. Mūzikas mācību sasniegumu vērtēšana.

Plānojot un organizējot mācību procesu, mūzikas skolotāja uzdevums ir īstenot mācību priekšmeta standartā definētos un mācību programmas paraugā atspoguļotos sasniedzamos rezultātus.

1. Mūzikas mācību procesa plānošana

Pārdomāts mācību satura plānojums nodrošina labākus rezultātus mācību procesa organizēšanā, vadīšanā un rezultātu izvērtēšanā.

Mūzikā mācām un vērtējam:

- zināšanas un izpratni, mācoties lietot zināšanas savā muzicēšanas pieredzē;
- muzicēšanai nepieciešamās pamatprasmes – **dziedātprasmi** (mācoties dziedāt pēc dzirdes un pēc notīm), **skandēšanu** (teksta ritmisku melodeklamāciju), **ritmizēšanu** (apgūstot muzicēšanas pieredzē ritma elementus), **instrumentspēli** (atbilstoši dotajām iespējām instrumentu izmantošanā, tai skaitā paši veidojot skaņu rīkus no dažādiem dabas vai sadzīves materiāliem), **pavadījuma veidošanu un izpildīšanu**;
- **mūzikas klausīšanās** prasmi – uztvert un noteikt mūzikas raksturu (tēlu), mūzikas izteiksmes līdzekļus, izpildītājsastāvu, mūzikas formu, mūzikas vēsturisko laikmetu un virzienu stilistiku.

Lai secīgi realizētu minēto, mēs pārdomāti un mērķtiecīgi plānojam mācību procesu. Plānošanā ievērojam **atpakaļvērstās plānošanas principu** un secīgi veicam trīs darbības:

1. Izvirzām sasniedzamos rezultātus.
2. Precizējam, kādas darbības liecinās, ka skolēns rezultātu ir sasniedzis, respektīvi, ko mēs vērtēsim.
3. Plānojam, kādas mācību darbības veicot, skolēns virzīsies uz sasniedzamo rezultātu.
4. Šie trīs jautājumi ir aktuāli visos plānošanas līmeņos – gan tematiskajā, gan stundas plānā.

1.1. Tematiskais plāns

Tematisko plānu veidojam kā detalizēti izvērstu sasniedzamo rezultātu, vērtēšanas un skolēna mācību darbību pārskatu konkrētajam tematam pirms tā apguves uzsākšanas. Tas ir temata apguves gaitā lietojams rīks, kuru mācību procesa gaitā papildinām, izmainām, pielāgojam reālajai mācību situācijai un skolēnu vajadzībām (skat. 2. tab.).

2. tabula. Tematiskais plānojums

Temata nosaukums

Stundas Nr.	Stundas apakštemata nosaukums	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēnu darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts (kas tiks vērtēts)	Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem	Komentāri

Temata nosaukums. To parasti apvienojam ar temata jautājumu, jo tas precīzāk atklāj, kāds būs temata sasniedzamais rezultāts. Piemēram, stundas temats 1.1. "Skaņu pasaule" ir tverams ļoti plaši. Temata jautājums "Kā es dziedot un spēlējot varu izmantot dažādās skaņu īpašības?" konkretizē, ka skolēnam sasniedzamais rezultāts būs skaņu īpašību izpēte un šo īpašību izmantošana dziedāšanas un spēlēšanas procesā (skat. <https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>, 15. lpp.).

Stundas kārtas numurs: ierakstām, kura šī stunda tematā ir pēc kārtas. Šajā vietā varam atspoguļot, kā mēs plānojam mācīšanos, virzoties uz katru sasniedzamo rezultātu – pa vienai stundai, pāru stundām vai kā citādi. Tātad sasniedzamajam rezultātam nav jābūt piesaistītam 40 minūšu posmam. Šī dokumenta ietvaros izmantojot jēdzienu "stunda", vienmēr domājam plašāk – stunda, pāru stunda, nodarbība u. c. laika vienība, kurā plānojam skolēniem sasniedzamo rezultātu apguvi. Piemēram, 4.7. tematā "Mūzika animācijas filmās" skolēnam kompleksais sasniedzamais rezultāts "Rada savu improvizētu muzikālu noformējumu kādai animācijas filmai" tiek realizēts ilgākā laika posmā, ejot soli pa solim uz to visa temata ilgumā (skat. <https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>, 102. lpp.). Savukārt attiecībā uz 7.1. temata "Ritms, mūzika, kustības" komplekso sasniedzamo rezultātu "Realizē savu radošo ideju: patstāvīgi izvēlas mūzikas instrumentāriju, deju dziesmu un sacer deju dziesmas

raksturam atbilstošu pavadījumu, ieraksta audio, analizē un uzlabo deju dziesmas priekšnesumu” būtu ieteikums realizēt to pār stundā temata noslēgumā (skat. <https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>, 171. lpp.).

Stundas apakštemata nosaukums: rakstām virsrakstu vai atslēgas vārdus stundā apgūstamajam. Šī sadaļa dos pārskatu par apakštematu secību konkrēta temata ietvaros. Piemēram, 7.2. temata “Ģimenes godi” apakštemati atklāj, kādā secībā skolēni šo tematu apgūs, kādi būs mācību satura pieturas punkti – 7.2.1. “Gadskārtu ieražas. Ģimenes godi”, 7.2.2. “Kāzu tematika latviešu komponistu skaņdarbos, folklorā un postfolklorā”, 7.2.3. “Godu balss. Apdziedāšanās un apdziedāšana” (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/65A0D52F-EE2F-4FA1-B50B-5D4271E71822/view>).

Stundā sasniedzamais rezultāts: izmantojam mācību priekšmeta programmas paraugā piedāvātos sasniedzamos rezultātus – ziņas, prasmes, kompleksos sasniedzamos rezultātus un ieradumus, lai formulētu sasniedzamo rezultātu katrai stundai šī temata ietvaros. Visbiežāk, lai nonāktu pie vienā stundā sasniedzamā rezultāta, mācību priekšmeta programmā piedāvātos sasniedzamos rezultātus būs jāapvieno grupās – kuras ziņas un prasmes skolēni apgūs vienlaikus, un pēc tam jākonkretizē, cik tālu uz šo sasniedzamo rezultātu ir iespējams pārvirzīties vienas stundas laikā – ko tieši skolēni apgūs. Mūzikas stundās skolēni mācību saturu apgūst muzicēšanas procesā – dziedot, spēlējot, ritmizējot, skandējot, improvizējot u. c. Mūzikas mācīšanās specifika ir tāda, ka ikviena minētā muzikālā darbība ir saistīta ar dažādām prasmēm. Nevaram attīstīt vienu konkrētu prasmi, atraujot to no prasmju grupas. Piemēram, dziedot mēs trenējam gan ķermeņa stāju, gan elpu un skaņveidi, gan dikciju un artikulāciju. Tāpēc dziedātmācīšanās procesā mēs attīstām SR grupu – pārsvarā visas minētās prasmes kopā. Piemēram, 1.1. tematā “Skaņu pasaule” – “apgūstot dziedātpasmi, ievēro brīvu, nesasprindzinātu ķermeņa stāvokli, veido klusu, vieglu, īsu ieelpu un vieglu, vienmērīgu izelpu” (skat. <https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>, 15. lpp.) stāju un elpu kā atsevišķu SR trenē tikai īsu brīdi konkrētos vingrinājumos, tālāk šo SR apvieno grupā, trenējot visus dziedātpasmes elementus.

Skolēnu darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts: mūzikā ir arī tādi SR, kurus mēs varam sadalīt sīkāk – sašķeļam stundā sasniedzamo rezultātu līdz tik mazām vienībām, kuras varēsīm stundā novērtēt, t. i., konkretizējam, kādas skolēnu zināšanas, prasmes un darbības pierādīs, vai viņi ir sasnieguši izvirzīto sasniedzamo rezultātu. Sagaidāmo skolēnu darbību precizēšanas process palīdz skolotājam vēlreiz pārliedzināties, vai ielānotais sasniedzamais rezultāts ir konkrētajā laika posmā sasniedzams un izmērāms. Piemēram, 1.1. tematā “Skaņu pasaule” skolēnam kompleksais sasniedzamais rezultāts ir “Apgūtos mūzikas valodas elementus: tempu (ātru, vidēju, lēnu), ritmu (ceturtdaļnots un astotdaļnots) 2/4 taktismērā un pakāpju (V–III un V–VI) intonācijas nostiprina radošā muzicēšanas procesā – dziedot, spēlējot, improvizējot kopā ar visiem un individuāli” (skat. <https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>, 15. lpp.). Šajā kompleksajā sasniedzamajā rezultātā mēs redzam divas sasniedzamo rezultātu grupas – **ritma elementus** un **melodijas intonācijas**. Atdalām šīs grupas un trenējam katru no tām atsevišķi. **Ritma elementu** apguves **prasmes sašķeļam** sīkāk – saklausīt un **atšķirt tempu un metru**, noteikt **taktismēru**, atpazīt **ritma vienības**, pievienojam klāt **zināšanas**, kas nepieciešamas, lai varētu ritmizēt. Pēc tam katru veikumu pārbaudām – sākumā formatīvi, pēc tam summatīvi. Savukārt 7.1. tematā “Ritms, mūzika, kustības” nostiprinām ritma elementu apguvi visa temata ietvaros kā **sasniedzamo rezultātu grupu**, kuru pēc nepieciešamības varam arī sašķelt, kā minēts iepriekš. Skolēns darbojas ar ritmu – saklausa, atdarina, kombinē, sacer jaunus ritma variantus, un temata noslēgumā viens, pāri vai grupā veido dziesmas ritma pavadījumu, to iestudē un sniedz priekšnesumu, kuru pēc tam visi kopā novērtē pēc pašu izstrādātajiem vai skolotāja dotajiem kritērijiem.

Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem: rakstām, kādas galvenās mācību darbības skolēnam jāpiedzīvo, lai rastos izpratne vai tiktu apgūta prasme, kas minēta sasniedzamajā rezultātā. Šajā sadaļā var pievienot arī saites uz jau radītajiem resursiem, kas noderēs virzībā uz konkrēto sasniedzamo rezultātu.

Komentāri: pēc tam, kad konkrētās mācību stundas ir notikušas, pierakstām komentārus nākamajam gadam. Tajos varam atzīmēt lietas, kas bija veiksmīgi saplānotas, un kurās vietās plānā varētu būt nepieciešami uzlabojumi.

Tematiskā plāna piemēri. Mācību programmā katram tematam ir definēts temata apguves mērķis. Kopā ar temata jautājumu tas palīdz atklāt, kas ir būtiskākais konkrēta temata apgūvē un palīdz precīzāk izvirzīt skolēnam sasniedzamos rezultātus. Metodiskajos ieteikumos piedāvājam divus tematiskā plāna piemērus (jaunākajai un vecākajai klasei).

Tematiskais plāns 1.1. tematam "Skaņu pasaule"

1.1. temata mērķis – "Rosināt skolēnu ieklausīties skaniskajā vidē, saklausīt skaņu īpašības un aktīvi līdzdarboties muzicēšanas procesā, sekmējot izpratni par mūzikas izteiksmes līdzekļiem (tempu, metru, ritmu) un pakāpju intonācijām (relatīvā skaņu augstumā), veicinot skolēna izpratni par skaņu pasaules daudzveidību un iespējām tajā izpausties" – atklāj, ka tematā būs **vairākas SR grupas**, kuras sašķēlam un pēctecīgi attīstām un nostiprinām visā temata apguves procesā – 1) **skaņu īpašību** noteikšana un atšķiršana skaniskajā vidē (skat. 1. attēlu); 2) **ritma elementu** atpazīšana un lietošana (skat. 2. attēlu); 3) **melodijas intonāciju** atšķiršana un atdarināšana (skat. 3. attēlu).

1. Skaņu īpašību atšķiršana skaniskajā vidē

pēc augstuma	pēc ilguma	pēc skaļuma
--------------	------------	-------------

1. attēls. 1. SR grupa – skaņu īpašības

2. Ritma elementu atpazīšana un lietošana

temps	metrs	ritms
-------	-------	-------

2. attēls. 2. SR grupa – ritma elementi

3. Melodijas intonāciju atšķiršana un atdarināšana

V - III	V - III - V	V - VI - V - III
---------	-------------	------------------

3. attēls. 3. SR grupa – melodijas intonāciju motīvi

Katrā mūzikas stundā piedāvājam muzikālās darbības, vingrinājumu, uzdevumu kopu, lai skolēns temata apguves procesā pakāpeniski minētās prasmes attīstītu un virzītos uz tematā sasniedzamajiem rezultātiem. Sagaidāmo skolēnu darbību precizēšanas process palīdz skolotājam vēlreiz pārliecināties, vai ieplānotais sasniedzamais rezultāts ir konkrētajā laika posmā sasniedzams un izmērāms (skat. 3. tabulu).

3. tabula. Tematiskā plāna piemērs 1.1. tematam "Skaņu pasaule"

Temata nosaukums. 1.1. **Skaņu pasaule.** Kā es dziedot un spēlējot varu izmantot dažādās skaņu īpašības?

Stundas Nr.	Stundas apakštemata nosaukums	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēnu darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts (kas tiks vērtēts)	Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem	Komentāri
1. stunda	Skaņu augstums – augstas, vidējas un zemas skaņas.	Saklausa un atdarina dažādas skaņu īpašības: augstas, zemas un vidēji augstas skaņas.	Atšķir augstas, zemas un vidēji augstas skaņas.	Saklausa dabā, sadzīvē, saklausa skaņdarbos, atdarina ar balsi, ar skaņu rīkiem, ar Orfa instrumentiem augstas, zemas un vidēji augstas skaņas.	
2. stunda	Skaņu ilgums – īsas un ilgas (garas) skaņas.	Saklausa un atdarina īsas un ilgas (garas) skaņas.	Atšķir īsas un ilgas (garas) skaņas.	Klausās, atdarina ar balsi, ar skaņu rīkiem, ar Orfa instrumentiem īsas un ilgas (garas) skaņas.	

Stundas Nr.	Stundas apakštemata nosaukums	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēnu darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts (kas tiks vērtēts)	Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem	Komentāri
3. stunda	Skaņu ilguma zīmes – ceturtdaļnotis un astotdaļnotis.	Atpazīst un lieto skaņu ilguma zīmes - ceturtdaļnotis un astotdaļnotis, saklausa un atdarina.	Atpazīst skaņu ilguma zīmes, ritmizē ritma motīvus ar ceturtdaļnotīm un astotdaļnotīm.	Skandē un ritmizē vārdus, kas apzīmē dabas parādības, ar vienu un divām zilbēm, piemēro šos vārdus skaņu ilguma zīmēm - ceturtdaļnotij un astotdaļnotīm.	
4. stunda	Skaņu rindas 5 (V) un 3 (III) pakāpe, pakāpju gājiens 5 (V) – 3 (III) – 5 (V).	Dzied, atšķir skaņu rindas pakāpes 5 (V) – 3 (III), saklausa pakāpju gājienu 5 (V) – 3 (III) – 5 (V).	Saklausa un atšķir pakāpes 5 (V) – 3 (III) un pakāpju gājienu 5 (V) – 3 (III) – 5 (V).	Iepazīst skaņu rindas pakāpes 5 (V) un 3 (III). Dzied, spēlē, saklausa, atdarina pakāpju gājienu 5 (V) – 3 (III) – 5 (V).	
5. stunda	Ātrs, vidēji ātrs un lēns temps.	Atšķir, nosaka un lieto muzicēšanā skaņdarba tempu – ātrs, vidēji ātrs un lēns.	Saklausa un atšķir skaņdarba tempu – ātrs, vidēji ātrs un lēns.	Dzied, skandē, ritmizē, soļo ātrā, vidēji ātrā un lēnā tempā. Saklausa skaņdarbus un lieto muzicēšanā minētos tempus.	
6. stunda	Divdaļu metrs.	Atšķir skaņdarbus divdaļu metru.	Saklausa, kurā skaņdarbā ir divdaļu metrs.	Dzied, skandē, ritmizē, klausās skaņdarbus divdaļu metrā, atdarina soļos.	
7. stunda	2/4 taktsmērs, taktssvītra, dubultsvītra.	Atpazīst 2/4 taktsmēru, izprot taktsmēra nozīmi ritma piemērā, atdarina ritma motīvus soļos.	Ritma piemēros atpazīst 2/4 taktsmēru, skaidro taktsmēra nozīmi ritma piemērā, atdarina ritma motīvus.	Atpazīst un muzicēšanā lieto 2/4 taktsmēru, kombinē un grupē ritmu taktis. Saklausa un atdarina ritma motīvus soļos, ar skanošajiem žestiem.	
8. stunda	Latviešu tradicionālie svētki – Miķeļdiena.	Prot pastāstīt par Miķeļdienas svinēšanas tradīcijām un rotaļām.	Stāsta saviem vārdiem par Miķeļdienas svinēšanas tradīcijām.	Dzied latviešu tautasdziesmas par Miķeļiem un iet rotaļās, iepazīst Miķeļdienas svinēšanas tradīcijas.	
9. stunda	Skaņu rindas 6 (VI) pakāpe, pakāpju gājiens 5 (V) – 6 (VI) – 5 (V).	Atšķir un lieto skaņu rindas 5 (V) – 6 (VI) – 5 (V) pakāpju gājienu, kombinē ar 5 (V) – 3 (III) pakāpēm.	Saklausa, atšķir un dzied 5 (V) – 6 (VI) – 5 (V) pakāpju gājienu un kombināciju ar 5 (V) – 3 (III) pakāpēm.	Dzied, spēlē un saklausa 5 (V) – 6 (VI) – 5 (V) pakāpju gājienu, kombinē ar 5 (V) – 3 (III) pakāpēm.	

Stundas Nr.	Stundas apakštemata nosaukums	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēnu darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts (kas tiks vērtēts)	Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem	Komentāri
10. stunda	Klusas un skaļas skaņas.	Saklausā un atdarina skaļas un klusas skaņas. Skandē skaļi un klusi tautasdziesmas.	Saklausā un atšķir skaļas un klusas skaņas. Skandē skaļi un klusi latviešu tautasdziesmas četrindi.	Saklausā dabā, sadzīvē, skaņdarbos, atdarina ar skaņu rīkiem, ar Orfa instrumentāriju, ar balsi skaļas un klusas skaņas. Skandē latviešu tautasdziesmas ar izteiksmi skaļi un klusi.	
11. stunda	Mūzika var raisīt dažādas emocijas.	Klausās un muzicē, apzināti izvēloties mūzikas noskaņai atbilstošas: augstas-vidēji augstas-zemas, skaļas-klusas, īsas-ilgas skaņu īpašības.	Saklausā un muzicējot apzināti izvēlas atbilstošas skaņu īpašības, skaidro to nozīmi mūzikas noskaņas un rakstura radīšanā.	Saklausā, dzied, skandē, ritmizē, spēlē ar Orfa instrumentiem, apzināti izvēloties mūzikas noskaņai un raksturam atbilstošas skaņu īpašības. Vizualizē skaņu tēlus kustībā, krāsās, zīmējumā.	
12. stunda	Noskaidrosim, ko esi iemācījies?	Atkārtō un nostiprina skaņu īpašības pēc to augstuma, ilguma, ātruma un stipruma.	Saklausā un atšķir vizuālajā un audio testā skaņu īpašības pēc to augstuma, ilguma, ātruma un stipruma.	Veic pašnovērtējumu. Klausās skaņdarbus, dzied dziesmas. Atkārtō un nostiprina skaņu īpašības muzikālās rotaļās.	

Temata apguves noslēgumā vērtēšanu veicam ar STAP. Tabulā vērtēšanai ir ievietots plašāks SR klāsts, kuru konkretizējam un vērtējam, kādas zināšanas un prasmes skolēns temata ietvaros ir apguvis un kāds ir viņa snieguma līmenis. Katru kritēriju ierakstīto SR varam sašķelt un vērtēt. Piemēram, 1. ailē varam vērtēt vienu konkrētu dziesmu, 3. ailē vērtējam, kā skolēns “dzied/spēlē un saklausā V–III pakāpju gājienus”, pēdējā kritēriju ailē varam izvēlēties tikai vienu SR daļu – “veido skaņu stāstu izmantojot skaļas, klusas skaņas” u. tml. (skat. 4. tab.).

Snieguma līmeņa apraksts (STAP) 1.1. tematam “Skaņu pasaule”

4. tabula. STAP piemērs 1.1. temata “Skaņu pasaule” noslēgumā

Kritēriji /prasmes	Sācis	Turpina	Apguvis	Padziļināti apguvis
Dzied kopā vai individuāli temata ietvaros apgūtās dziesmas	Nedzied, bet izrunā dziesmas vārdus vai intonē tekstu balss primāro skaņu diapazonā.	Dzied aptuvenu apgūtās dziesmas melodiju, piedalās priekšnesuma veidošanā, daļēji nepieciešams pedagoga atbalsts.	Dzied apgūtās dziesmas, piedalās priekšnesuma veidošanā, patstāvīgi (bez pedagoga atbalsta).	Dzied pārliecinoši un ar izteiksmi, piedalās priekšnesuma veidošanā.

Kritēriji /prasmes	Sācis	Turpina	Apguvis	Padziļināti apguvis
Ritmizē, izmantojot ceturtdaļnotis, astotdaļnotis, 2/4 taktismērā	Ritmizē neprecīzi, nepieciešams pastāvīgs pedagoga atbalsts.	Ritmizē ar kļūdām, nepieciešams daļējs pedagoga atbalsts.	Ritmizē precīzi, ja ir kļūdas, tās prot izlabot pats, apgūtās ritma vienības lieto tipveida un radošos uzdevumos.	Apgūtās ritma vienības lieto tipveida un radošos uzdevumos, rezultāts ir padziļināts un noturīgs.
Dzied/spēlē un saklusa pakāpju gājienus V–VI–V, V–III	Dzied/spēlē un saklusa neprecīzi, nepieciešams pastāvīgs pedagoga atbalsts.	Dzied/spēlē un saklusa daļēji precīzi, nepieciešams daļējs pedagoga atbalsts.	Dzied/spēlē un saklusa, nav nepieciešams pedagoga atbalsts, apgūtās pakāpju gājienus lieto tipveida un radošos uzdevumos.	Dzied/spēlē un saklusa apgūtās pakāpju gājienus ar izteiksmi tipveida un radošos uzdevumos, vērojama zināšanu un prasmju noturība.
Veido skaņu stāstus, izmantojot apgūtās skaņu īpašības	Neiesaistās, nepieciešams pedagoga pamudinājums un palīdzība.	Iesaistās daļēji, nepietiekami precīzi atveido skaņu īpašības, nepieciešams pedagoga atbalsts.	Iesaistās, pietiekami precīzi atveido skaņu īpašības, nav nepieciešams pedagoga atbalsts.	Radoši iesaistās, precīzi atveido skaņu īpašības, rezultāts ir padziļināts un noturīgs.

Tematiskais plāns 8.2. tematam “Opera baroka laikā un rokopera”

Mūzikas mācību saturs, sākot ar 7. klasi, ir veidots saistībā ar *Latvijas un pasaules vēstures* mācību saturu. Mūzikas attīstības likumsakarības apgūstam **vēsturiskā laikmeta kontekstā**, taču ciešā sasaistē ar mūsdienām, analizējam mūziku nevis no skolotāja, bet vairāk no skolēna skatu punkta. Piemēram, 8.2. temata saturā ir ietverts laika posms, kad sāka veidoties pirmās **baroka operas** (uz to skolēns vairāk vai mazāk raudzīsies kā uz muzeja eksponātu). Salīdzinājumam ir piedāvājums aplūkot mūsdienās populāro mūzikas žanru **rokoperu**, kas skolēnam varētu būt tuvāka un labāk saprotama (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/69D8FFE4-0583-4084-B863-E4B74F207DAF/view?preview=D414CDB0-792D-4E0A-8C71-67A312435F91>, 215. lpp.). Minētā temata jautājums atspoguļo temata apguves metodisko ievirzi – sniegt priekšstatu par **baroka operu** un **rokoperu** un saskatīt **būtiskākās atšķirības, meklēt kopīgas iezīmes**. Temata sākumā precizējam, ka temata noslēgumā raksturosim un salīdzināsim baroka un rokoperas atšķirības pēc šādiem kritērijiem – **tematikas, tērpiem, izpildītājsastāva, izrāžu uzveduma vietas** (skolēns individuāli vai grupā temata apguves procesā secīgi veiks pētniecisko darbu, analizējot pašu izvēlētos skaņdarbus). Savukārt, analizējot **mūzikas izteiksmes līdzekļus** (ritmu, melodiju, dinamiku), mēģināsim baroka un rokoperā atrast **gan atšķirīgo, gan kopīgo**. Lai realizētu minēto komplekso sasniedzamo rezultātu, definējam pakārtotos SR, kas sekmēs gala rezultāta sasniegšanu. Tie ir: **1) operas elementu aktualizācija; 2) informācijas apstrāde par baroka laiku** un to, kā veidojās pirmās operas; **3) ieskats Monteverdi operā “Orfejs”;** **4) iepazīšanās ar kādu skolēniem populāru rokoperu** (skat. 5. tab.) un temata noslēgumā **pētnieciskais darbs** – divu laika posmu operu salīdzināšana.

5. tabula. Tematiskā plāna piemērs 8.1. tematam "Opera baroka laikā un rokopera"

Temata nosaukums. "Opera baroka laikā un rokopera". Ar ko baroka opera atšķiras no rokoperas?

Stundas Nr.	Stundas apakštemata nosaukums	Stundā sasniedzamais rezultāts	Skolēnu darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts (kas tiks vērtēts?)	Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem	Komentāri
1. stunda	Opera baroka laikā	1. Aktualizē zināšanas par operas sastāvdaļām un uzbūvi. 2. Gūst priekšstatu par baroku, par to, kā radās pirmās operas.	Nosauc un raksturo operas sastāvdaļas, atspoguļo to domu kartē. Apkopo un saviem vārdiem raksturo iegūto informāciju par baroka laiku un operas veidošanās gaitu.	Sameklē informāciju par operas sastāvdaļām, uzbūvi, par baroku, veido domu karti, izmanto atgādnēs. Klausās operu fragmentus un nosaka operas uzbūves elementus (solo āriju, duetu, rečitatīvu, kora dziedājumu), gūst ieskatu par baroka operas veidošanās procesu.	
2. stunda	Opera baroka laikā	Klausās, analizē partitūrā, videomateriālā baroka operas fragmentu tematiku, mūzikas izteiksmes līdzekļus – melodiju, ritmu, skaņveidi.	Raksturo baroka operas iezīmes – tematiku, mūzikas izteiksmes līdzekļus, izpildītājsastāvu, pamato savu viedokli, analizējot operu fragmentus.	Klausās un vēro video operteātru interjeru, gūst ieskatu par baroka laikposmu, iepazīst baroka operu fragmentus (Monteverdi "Orfejs"), to izpildījuma variantus ar senajiem un mūsdienu instrumentiem.	
3. stunda	Rokopera	Dzied, klausās un raksturo populāru rokoperu fragmentus, analizē izrāžu uzveduma vietas, tērpus, tematiku, mūzikas izteiksmes līdzekļus, izpildītājsastāvu.	Analizējot rokoperu, pamato savu viedokli par satura un mūzikas mijietekmēm, mūzikas izteiksmes līdzekļiem, raksturo izpildītājsastāvu.	Izvēlas rokoperas piemērus, analizē un salīdzina dažādas interpretācijas. Klausās un analizē mūzikas izteiksmes līdzekļus, satura un mūzikas mijietekmes, izpildītājus, tērpus.	
4./5. stunda	Pētniecības darbs	Izvēlas baroka vai rokoperas piemērus, analizē, salīdzina, meklē kopīgo un atšķirīgo pēc dotajiem kritērijiem.	Salīdzina un raksturo baroka un rokoperas atšķirības: tematiku, tērpus, izrāžu uzveduma vietas, izpildītājsastāvu un kopīgo ritma, melodijas un dinamikas lietojumā.	Veido prezentācijas, kurās ietver aprakstu par izvēlēto operu, video materiālu un tā analīzi, atspoguļo savu redzējumu par izvēlēto operu.	

8.2. Temata apguves noslēgumā izvērtēs **komplekso sasniedzamo rezultātu** – kā skolēns ir veicis pētniecības darbu, kāds ir viņa izpratnes līmenis, izvērtējot **kopīgos un atšķirīgos baroka operas un rokoperas elementus**. 6. tabulā ir dots 8.2. temata apguves snieguma līmeņa apraksts, kur pēc dotā piemēra var izvēlēties arī savus kritērijus un tiem atbilstoši aprakstīt skolēnu snieguma līmeni. Skolēns vai skolēnu grupa var arī izstrādāt savus kopīgo un atšķirīgo elementu vērtēšanas kritērijus, tos atklājot prezentācijā un pamatojot savu izvēli.

Snieguma līmeņa apraksts tematam 8.2. “Opera baroka laikā un rokopera”

6. tabula. Snieguma līmeņa apraksta piemērs 8.2. temata “Opera baroka laikā un rokopera” noslēgumā

Kritēriji	Sācis	Turpina	Apguvis	Padzilināti apguvis
Salīdzina un raksturo baroka un rokoperas atšķirības izpildītājsastāvā	Raksturo tikai dažus mūzikas instrumentus, atšķirības neredz, nepieciešams pedagoga atbalsts.	Raksturo neprecīzi dažas atšķirības, daļēji nepieciešams atbalsts.	Raksturo precīzi visus elementus, raksturo atšķirības, ja ir kļūdas, tās izlabo pats.	Raksturo precīzi visus salīdzinājuma kritērijus, papildina klasesbiedru atbildes ar saviem komentāriem.
Salīdzina un raksturo baroka un rokoperas atšķirības izrāžu uzveduma vietās, tērpos	Raksturo tikai vienu atšķirību, nepieciešams pedagoga atbalsts.	Raksturo neprecīzi dažas atšķirības, bet ir kļūdas, daļēji nepieciešams atbalsts.	Raksturo precīzi visus elementus, ja ir kļūdas, tās izlabo pats.	Raksturo precīzi visus salīdzinājuma kritērijus, papildina klasesbiedru atbildes ar saviem komentāriem.
Salīdzina un raksturo baroka un rokoperā kopīgos un atšķirīgos mūzikas izteiksmes līdzekļus – ritmu, melodiju, dinamiku	Raksturo tikai vienu mūzikas izteiksmes līdzekli, nesaskata atšķirības, nepieciešams pedagoga atbalsts.	Raksturo neprecīzi dažu izteiksmes līdzekļu atšķirības, daļēji nepieciešams atbalsts.	Raksturo precīzi visus elementus, ja ir kļūdas, tās izlabo pats, saskata gan kopīgo, gan atšķirīgo.	Raksturo precīzi visus salīdzinājuma kritērijus, papildina klasesbiedru atbildes ar saviem komentāriem.

1.2. Stundas plāns un mācību procesa norise

Stundas plānā mācību saturu piemērojam konkrētai klasei, stundai, konkrētai mācību situācijai. Ja ir vairākas paralēlās klases, stundas plāns var atšķirties, jo katrā klasē var būt atšķirīga mācību satura apguve. Plānojot stundu, izvirzām ne tikai sasniedzamos rezultātus, bet plānojam arī to, kādas konkrētas darbības skolēniem ir jāveic, lai viņi šo rezultātu sasniegtu. Atšķirībā no tematiskā plāna, kurā mēs paredzējam, kā skolēns virzīsies uz rezultāta sasniegšanu, stundas plānā mēs ievietojam saites uz konkrētu mācību materiālu, pievienojot tam detalizētus metodiskos soļus.

Lai izveidotu stundas plānu, vispirms domājam par to, kā mēs organizēsīm mācību procesu. Skolēns skolā ir iesaistīts daudzās mācību stundās, apgūst dažādu mācību saturu un piedzīvo interesantas un mazāk aizraujošas mācību situācijas. Bet vai mācību stundās apgūtais paliks skolēna atmiņā? Vai uzkrātā informācija un iegūtās prasmes viņam dzīvē noderēs? Kā veicināt to, lai katrs no skolēniem aktīvi sekotu līdzī stundā notiekošajam un, stundu beidzot, būtu pozitīvi noskaņots un emocionāli uzlādēts? Kā panākt to, ka skolēns no formāla zināšanu uzkrājēja pozīcijas pāriet uz aktīva meklētāja pozīciju, lai iegūtu to, kas viņam nepieciešams un būtiski nozīmīgs?

Svarīga ir pieejas maiņa, kā notiek mācīšanās. Ja skolēns iedziļinās apgūstamā temata saturā, ja tas ir skolēnam saistošs, viņš izvērtē to, atlasa sev nepieciešamo, aktualizē viņam jau zināmo un iegūto informāciju lieto jaunā situācijā (tajā, ko piedāvā skolotājs vai klasesbiedri). Tātad šādā mācību procesā notiek **zināšanu integrācija, sintēze un refleksija** (Vos, Meijden, & Denessen, 2011). Tāpēc piedāvātajā mācību programmas saturā nozīmīga daļa ir veltīta populārajai mūzikai, jo tas ir saistīts ar skolēna pieredzi (nenoliegsim to, ko skolēni klausās ikdienā). Fokusējot uzmanību uz šo pieredzi, padziļinās skolēna motivācija un interese par mācību saturu, rodas jaunas idejas, kā to savienot ar jauniem satura elementiem (piemēram, akadēmiskās mūzikas valodu, jaunu mūzikas virzienu apguvi, paša radītu mūziku u. c.).

Labs palīgs stundas plānošanai ir Roberta Gaņjē modelis “Deviņi mācību notikumi efektīvai stundai” (Gaņjē, 2005). Ar to var plašāk iepazīties “Skola2030” ievietotajā metodiskajā materiālā (<https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/devini-macibu-notikumi-efektivai-stundai>). Aplūkosim detalizētāk, kā virzīt mācīšanās procesu, kā veidot **stundas plānu**, ievērojot 7. tabulā minētos **četrus galvenos pamatzdevumus** (skat. 7. tab.).

7. tabula. Stundas galvenie uzdevumi

1. Zināšanu/prasmju aktualizācija Kādas pamatzināšanas/prasmes skolēnam jau ir par jauno mācību saturu?	Galvenie pamatjautājumi, atbildes uz kuriem nodrošina veiksmīgu stundas norisi
2. Sasniedzamais rezultāts Ko skolēnam vajadzētu stundas noslēgumā zināt/prast, apgūstot jauno saturu?	
3. Mērķtiecīgi organizēta mācību satura apjēgšana Kādas darbības, uzdevumi, vingrinājumi palīdzēs sasniegt izvirzītos mērķus?	
4. Refleksija, atgriezeniskā saite Kādas darbības liecinās, ka rezultāts ir sasniegts?	

Zināšanu/prasmju aktualizācija. Skolēns neatnāk uz stundu kā "balta lapa". Par daudzām lietām, ko skolā mācāmies, skolēniem jau iepriekš ir izveidojies noteikts priekšstats. Muzicēšanas procesā skolēns ir piedalījies kopš pirmsskolas – dziedājis, skandējis, ritmizējis, klausījies mūziku, gājis rotaļās – tātad ieguvis pirmo priekšstatu par mūzikas skaņu pasauli, pirmās zināšanas par mūzikas izteiksmes līdzekļiem u. c. Ir svarīgi, ka skolēns to atsauc atmiņā, un mēs viņam šajā procesā palīdzam – dodam "makšķeri" nevis "zivi" un ar asociācijām vai citiem līdzekļiem veicinām atcerēties to, kas konkrētajā mācību tematā būs noderīgs. Jo īpaši izceļam to, kam obligāti ir jābūt pamatā, lai apgūtu jaunas zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas muzicēšanas procesam. Zināšanu/prasmju aktualizācijai piemērojams Roberta Gaņķe pirmais notikums no modeļa "Deviņi mācību notikumi stundā", proti, **pievērst uzmanību**, liekot skolotājam "izmest āķi", bet skolēnam sagatavoties jaunās informācijas uztverei. Jo spilgtāk mēs kādu faktu, notikumu, asociāciju pasniegsim, jo lielāku skolēna interesi raisīsim, un skolēns šī notikuma gaismā aktivizēs savas iepriekšējās zināšanas, iespējams, varēs pats pastāstīt, kas stundā veikams (kā norādīts Gaņķē 2. notikumā – **komunicēt sasniedzamos rezultātus**). Piemēram, varam parādīt 4. klases skolēniem attēlus ar *emoji* zīmēm un likt viņiem uzminēt kādas labi zināmas tautasdziesmas nosaukumu. Tādējādi, ar vizualizācijas palīdzību aktivizējot domāšanu, mēs nonāksim pie sasniedzamā rezultāta, kuru definē paši skolēni – atpazīstot tautasdziesmu, viņi nosauc arī stundas tematu, kas šoreiz būs veltīts, piemēram, Māmiņdienai.

Sasniedzamais rezultāts (SR). Pirms SR definēšanas kā skolotājam, tā skolēniem ir nozīmīgi rast atbildes uz trim jautājumiem: kas ir tas, ko mēs stundā vēlamies sasniegt? Kā panākt, lai skolēni to iemācās? Kā zināsim, ka skolēni ir sasnieguši rezultātu? Stundas sākumā, izvirzot sasniedzamo rezultātu (ko skolēns mācoties iegūs), cenšamies saprast, kāpēc tas, ko mācīsimies, skolēnam ir vajadzīgs. Bieži vien no skolēnu puses izskan jautājums – **kur un vai** man tas būs vajadzīgs? Tas liek nopietni padomāt ne tikai par piedāvāto mācību saturu, bet arī par veidu, kādā tiks organizēts mācīšanās process, lai skolēni saprastu, kur iegūtās zināšanas un prasmes viņi tālāk varēs izmantot. Tas minēts arī Gaņķē 9. stundas notikumā – **sekmēt pārnesi, vispārīnāšanu**. Zināšanu pārnese uz citiem kontekstiem, sasaistot apgūto ar citiem mācību priekšmetiem (piemēram, vēsturi, fiziku, matemātiku, literatūru) vai dzīves situācijām – apjēgt to, ka muzicēšana var būt noderīga dažādos dzīves brīžos (piemēram, svētkos, pārdzīvojumos, depresijā, konfliktos, komunikācijā ar dažādu kultūru pārstāvjiem). Vēlāk mūzikas radīšanas, producēšanas jomā skolēniem būs jāatsauc atmiņā zināšanas un prasmes, kas apgūtas skolā. Tas var palīdzēt skolēniem saprast zināšanu un prasmju lietderību.

Mērķtiecīgi organizēta mācību satura apjēgšana. Kādas darbības, uzdevumi, vingrinājumi palīdzēs sasniegt izvirzītos mērķus? Atbildes uz šo jautājumu var atrast, iedziļinoties Gaņķē stundas notikumā – **piedāvāsim jauno informāciju** skolēnam saprotamā veidā un skolēna uztverei atbilstošā apjomā. Nepārbīvēsim mācību saturu ar komponistu biogrāfijām, tās skolēns var atrast un izlasīt pats, iedosim tikai galvenās vadlīnijas, kā atsijāt nozīmīgāko – piemēram, sniegsim īsu ieskatu par laika posmu, kad komponists darbojies, kā tas saistīts ar viņa skaņdarbos paustajām idejām; liksim klausīties skaņdarbu un aicināsim saklausīt konkrētus mūzikas izteiksmes līdzekļus, kā tie saistīti ar mūzikas tēlu pasauli. Organizēsim un vadīsim mācību procesu tā, lai skolēns saprastu, ko no viņa sagaida, lai viņš zinātu, kādi ir laba snieguma kritēriji, lai viņam būtu iespēja vingrināties, emocionāli izbaudīt muzicēšanas procesu un tad sniegt labu priekšnesumu.

Virzot un atbalstot mācīšanos, mums ir divas iespējas:

Pirmkārt, nododam zināšanas skolēniem jau **gatavā veidā**, stāstot vai demonstrējot skolotāja sagatavotas prezentācijas (īpaši iemīlota ir komponista biogrāfiju demonstrēšana). Šī veida priekšrocība ir krietni mazāks laika patēriņš informācijas nodošanai, kas gan negarantē to, ka skolēni informāciju uztvers un izpratīs. Tāpēc, izvēloties nodot informāciju skolēniem tiešā veidā, mums jāparedz jautājumi vai uzdevumi, par ko skolēni domās, klausoties informāciju, un kas palīdzēs no informācijas klāsta izcelt svarīgāko, to strukturēt un citādi veicināt dziļāku izpratni par dzirdēto. Šis ir arī brīdis, kad ar skolēniem varam

runāt par stratēģijām, ko izmantojam konkrētu mērķu sasniegšanai (piemēram, stratēģiju “Kā sacerēt dziesmu”, “Kā veidot dziesmas pavadījumu”). Izmantojam jau gatavas atgādnas vai arī atgādnas, ko veidojuši skolēni paši. Šīs atgādnas skolēniem var palīdzēt izpratnes veicināšanai un izvirzīto rezultātu sasniegšanai.

Otrkārt, dodam iespēju skolēniem pašiem atklāt jaunus elementus, gūt dziļāku izpratni par zināmām lietām un noglabāt zināšanas ilgtermiņa atmiņā. Protams, tas būs darbietilpīgāks process un prasīs vairāk laika. Ņemsim vērā arī to, ka tikai daļa skolēnu to varēs veikt paši (ja viņiem regulāri tiks attīstītas pašvadītas mācīšanās prasmes), lielai daļai (īpaši 1.–6. klasēs) palīdzēs skolotāja vadīts process. Izvēlēsimies tādas mācīšanos virzošas metodes, ko izmantosim, lai iesaistītu un atbalstītu **katru** skolēnu.

Refleksija, atgriezeniskā saite. Atgriezeniskā saite jeb informācija par to, kā skolēnam stundas gaitā sokas ar virzību uz mērķi, ir svarīga, lai skolēni konstatētu nepilnīgās vai kļūdainās zināšanas vai prasmes un apstiprinātu pareizās, turpinātu tās lietot un virzītos uz sniegumu vismaz optimālā līmenī. Tātad atgriezeniskā saite ir būtiski nepieciešama nevis tikai gala rezultātā, bet lai mācīšanās procesā pilnveidotos. Muzicēšanas procesā katru prasmi korigējam uzreiz. Piemēram, nepieļaujam kļūdaini uztvertas melodijas saglabāšanu atmiņā, jo to pēc tam būs grūti labot. Tas pats attiecas uz ritmizēšanas precizitāti u. c. Atgriezeniskā saite nozīmē to, ka mēs labojam, precizējam un parādam arī to, ko darīt, lai virzītos tālāk. Tas, ka skolēns apzinās kļūdu, vēl automātiski nenozīmē, ka skolēns zina, ko darīt, lai to mainītu. Lielā klasē skolotājs pats ne vienmēr varēs nodrošināt atgriezenisko saiti katram skolēnam. Lai šo problēmu risinātu, skolotājs var organizēt procesus, kuros skolēni gūst atgriezenisko saiti, izmantojot tehnoloģijas, citu skolēnu atbalstu vai paši sevi. Lai atgriezeniskā saite būtu kvalitatīva un tiešām virzītu skolēnus uz labāku rezultātu, viņiem pašiem savi un citu darbi jāizvērtē, ņemot vērā ļoti konkrētas norādes un kritērijus, kas tieši vērsti uz sasniedzamo rezultātu. Iesaistot skolēnus pašvērtēšanas procesā, viņi iemācās atšķirt labu sniegumu no viduvēja vai sliktā un pamazām saklausa to savā un klasesbiedru priekšnesumā, kā arī iemācās, kā to var uzlabot. Te labs palīgs ir muzicēšanas procesa ierakstīšana video vai audio un priekšnesuma izvērtēšana pēc konkrētiem kritērijiem.

Tagad pievērsīsimies konkrētam mūzikas stundas plānojumam. Līdzšinējā stundu plānošanā vadījāmies pēc stundas dalījuma trijās galvenajās daļās, tās ir **ievaddaļa** (mācību satura komponentu aktualizācija), **pamatdaļa** (mācību satura apjēgšana) un **nobeiguma daļa** (refleksija). Katra stundas daļa ietver mācību darbības, kuras skolotājs īsteno saskaņā ar stundas tematu un izklāsta loģiku. Stundai izvirzītais sasniedzamais rezultāts nosaka muzikālās darbības veidu izvēli, to kombināciju ar dažādām mācību metodēm, tai skaitā rotaļas, diskusijas, prāta vētra u. c. Stundas komponentes 1.–6. klašu posmā biežāk mainīsies, jo skolēnu uzmanība ir mazāk noturīga.

Plāna piemēri 1. un 7. klasei veidoti tikai **kā ieteikums**, jo visus stundas apstākļus paredzēt iepriekš nav iespējams, tādēļ skolotājs plānā veic izmaiņas atbilstoši konkrētai mācību situācijai. Īpaši tas attiecas uz laika iedalījumu (darbības veikšanai ir norādītas aptuvenas laika robežas).

Stundas plāna piemērs 1. klasei. Tālāk pievienots stundas plāna piemērs 1.1. temata “Skaņu pasaule” apakštematam “Skaņas ilgums – īsas un ilgas (garas) skaņas”. Tematiskajā plānojumā tas ir 2. temats. Skolēni 1. tematā ir iepazinušies ar skaņas augstuma īpašībām, šajā tematā to atkārtoti un no jauna apgūst skaņu ilgumu. Tas atspoguļo skolotāja un skolēnu sadarbību minēto sasniedzamo rezultātu realizēšanas procesā. Stundas plānā labi iekļaujas arī **R. Ganjē** piedāvātie **deviņi stundas notikumi** (skat. 8. tab.).

8. tabula. Stundas plāna piemērs 1.1. tematam "Skaņu pasaule"

Stundas 2. apakštemats	Stundas mērķis		
Skaņu ilgums – īsas un ilgas (garas) skaņas.	Turpināt iepazīstināt skolēnus ar skaņu pasaules daudzveidību, skaņu īpašībām un ietvert to muzicēšanas procesā.		
Stundā sasniedzamie rezultāti	Ziņas	Muzikālās darbības veidi, mācību metodes	Mācību līdzekļi
1. Dzied dziesmu pēc dzirdes. 2. Saklausā un atdarina, izmantojot balsi un Orfa instrumentāriju, augstas, zemas un vidēji augstas skaņas. 3. Saklausā un atdarina jaunas skaņu īpašības – īsas un ilgas (garas) skaņas.	Pasaule ir skaņu pilna! Skaņām, tāpat kā cilvēkiem, piemīt dažādas īpašības – tās var būt augstas un zemas, īsas un garas (ilgas). (K.Li.1.)	Dziesmas mācīšana pēc dzirdes, skandēšana, balss attīstības vingrinājumi, skaņu ierakstu klausīšanās un atdarināšana, eksperimentēšana ar skaņu augstumiem un ilgumiem. Stāstījums, dialogs un pārrunas.	Latviešu tautasdziesma (pēc skolotāja izvēles). Orfa instrumentārijs, uzskates materiāli – attēli ar skaņu īpašību vizualizāciju (piemēram, augstu – putniņš, pelīte vai svilpe; zemu – lācis, zilonis vai motora rūkoņa; īsa skaņa – punktiņš, vistas klukstēšana, pulksteņa tikšķis; gara skaņa – garumzīme, gaiļa Kikerigū!, torņa zvana skaņas).
Mācību stundas komponenti	Deviņi stundas notikumi	Skolotāja darbība	Skolēnu darbība
Ievads ~ 5 min. Stundas temata aktualizācija ar attēliem (PowerPoint) Iedziedāšanās ~ 5 min.	1. Pievērst uzmanību mācību darbam, aktivizēt skolēnu uzmanību. 2. Komunicēt sasniedzamos rezultātus (tālāk tiks lietots saīsinājums SR). 3. Iepriekšējo zināšanu un prasmju aktualizācija. Sagatavošana muzikālai darbībai.	1. Sasveicināšanās ar dziesmu un jautājuma uzdošana, kas rosina domāt par stundas tematu. Skolotājs demonstrē attēlus un aicina attēloto atdarināt ar balsi. 2. Skolotājs rosina domāt, ar kādām darbībām (piem., dziedāšanu, instrumentu spēlēšanu, skandēšanu) var atdarināt īsas un ilgas skaņas. Kopā ar skolēniem pārrunā, kāds būs stundas SR. 3. Skolotājs aicina klausīties, kādas skaņas tiek nospēlētas uz klavierēm. Skolotājs izspēlē augstas, zemas un vidēji augstas skaņas. Skolotājs sagatavo skolēnus muzikālai darbībai, iesildot balsi ar dažādiem vingrināšanās uzdevumiem. Skolotājs iedziedāšanās procesā sagatavo dziesmas apguvei, ievadot tautasdziesmas intonāciju lokā, pievērs uzmanību unisona veidošanai, sagatavo skolēnus dziedāšanai un skaņu īpašību uztverei.	1. Sasveicināšanās ar dziesmu. Skolēni aplūko attēlus un iesaistās skaņu atdarināšanā. Noskaidro, kuras skaņas bija īsas, kuras – ilgas (garas). 2. Skolēni iesaistās pārrunās par stundas tematu un SR. 3. Skolēni iesaistās dialogā, atbild uz skolotāja jautājumiem. Kopīgi noskaidro, kādas var būt skaņu īpašības. Skolēni izpilda īsas un ilgas (garas) skaņas (piem., īsa un ilga pūšana, patskaņu un līdzskaņu skandēšana), izpilda vingrinājumu ar glisando paņēmieni (piem., brauciens ar liftu, saulīte aust, raķete traucas kosmosā u. c.), ieskandina augšējos reģistrus (piem., pelīte pikst, putniņi čivina u. c.) Dziedāšana ar balss-atbalss paņēmieni, ietverot jaunās dziesmas intonācijas.

Apjēgšana ~ 20 min.	4. Jauna satura piedāvāšana. Jaunas dziesmas mācīšana pēc dzirdes. 5. Virzīt un atbalstīt mācīšanos. Dziesmas intonācijas un ritma nostiprināšana. 6. Jaunā mācību satura lietošana radošā darbībā. Vingrināšanās uzdevumu piedāvāšana jaunā mācību satura izpratnes veicināšanai. 7. Atgriezeniskās saites sniegšana.	4. Skolotājs māca dziesmu pēc dzirdes (piem., "Tec, meitiņa, tu pa priekšu"). 5. Skolotājs strādā pie dziesmas izpildījuma precizitātes (melodijas intonācija, ritms un vārdi) un dziesmas izteiksmīga (atbilstošā raksturā, tempā un dinamikā) izpildījuma. Kad dziesma ir apgūta, pievieno klavierpavadījumu. 6. Skolotājs dod vingrinājumus, lai sekmētu izpratni par skaņu īpašībām, prasmī tās atdarināt, lietot dziedāšanas un instrumentspēles procesā, apgūstot jaunu informāciju. Skolotājs dod jaunu uzdevumu, iesaista skolēnus eksperimentēšanas un klausīšanās procesā ar skaņām pēc to augstuma un ilguma. 7. Skolotājs sniedz atgriezenisko saiti skolēniem – sniežot vērtējumu (kas izdevās, kas vēl neizdevās) un dodot padomu, kā darīt labāk, lai uzlabotu sniegumu.	4. Skolēni mācās dziesmu pēc dzirdes, atkārtotot motīvus, frāzes pēc balss-atbalss paņēmiena. 5. Dzied dziesmu lielākās un mazākās grupās, atkārtot grūtākās frāzes. Dzied izteiksmīgi <i>a cappella</i> un ar klavierpavadījumu. 6. Skolēni eksperimentē ar skaņu īpašībām, izmantojot Orfa instrumentāriju, piem., augstu reģistru nomaina ar zemu, īsu skaņu – ar ilgu u. tml. Pēc tam notiek saruna par skaņu augstumu un ilgumu, kādus tēlus izdevās radīt. Skolēni klausās skaņu ierakstu, atpazīst, stāsta par dzirdēto skaņu pasauli. Grupu darbā iestudē savu skaņu stāstu vai skaņu ainavu, izmantojot balsi un Orfa instrumentāriju. Grupā demonstrē savu sacerēto skaņu stāstu vai ainavu, pēc tam stāsta, kādas skaņu īpašības tika izmantotas tēla radīšanā. 7. Skolēni novērtē savu sniegumu un ieklausās skolotāja vērtējumā un ieteikumos.
Refleksija ~ 7 min.	8. Mācību stundā apgūtā novērtēšana attiecībā pret SR.	8. Skolotājs, uzdodot jautājumus, noskaidro, kāds ir sasniegtais rezultāts, iesaista skolēnus pašnovērtēšanā.	8. Skolēni skaidro, kas un kādas skaņas ir pēc ilguma; atkārtot, kā iedalās skaņas pēc augstuma, kādus tēlus var atdarināt, izmantojot apgūtās skaņu īpašības. Skolēni dalās iespaidos: • Ko viņi šajā stundā apguva? • Kas sagādāja grūtības? • Ko vēl varētu darīt, lai apgūtu skaņu īpašības?
Stundas nobeigums ~ 3 min.	9. Apgūtā satura izmantošanas iespējas un atsveicināšanās.	9. Skolotājs aicina skolēnus padomāt, ar kādiem skaņu rīkiem, sadzīves priekšmetiem, dabas materiāliem var radīt dažādas skaņas. Atsveicināšanās ar dziesmu.	9. Pārdomas par mājās darba uzdevumu un atsveicināšanās ar dziesmu.

Stundas plāna piemērs 7. klasei. Mūzikas stundas plāns attiecas uz 7.5. temata "No mutvārdu tradīcijas līdz nošu pierakstam" apakštematu "Gregoriskie dziedājumi viduslaikos un mūsdienās". Stundas plāna piemērā ir skolotāja mērķtiecīgi plānotas mācību situācijas, kuras sekmē sasniedzamā rezultāta realizāciju – sākot no skaņdarba radītām asociācijām līdz diskusijai par to; no divu dažādu laikmetu skaņdarbu mūzikas valodas salīdzināšanas līdz šīs mūzikas valodas izjušanai dziedot, spēlējot, klausoties; no skaņdarbu partitūras izpēti līdz atbalsta materiālu izpētei un raidījumā paustā uztverei un analīzei (skat. 9. tab.).

9. tabula. 7.5. apakštemata "Gregoriskie dziedājumi viduslaikos un mūsdienās" stundas plāna piemērs

Stundas 1. apakštemats	Stundas mērķis		
Gregoriskie dziedājumi viduslaikos un mūsdienās.	Iepazīstināt skolēnus ar gregoriskajiem dziedājumiem, ar notācijas piemēriem, ar gregorisko dziedājumu interpretācijām mūsdienās.		
Stundā sasniedzamie rezultāti	Ziņas	Muzikālās darbības veidi, mācību metodes	Mācību līdzekļi
1. Saklusa gregorisko dziedājumu un atšķir to no populārās mūzikas melodijām. 2. Atpazīst skaņdarbā un nošu rakstā viduslaikiem raksturīgās mūzikas valodas iezīmes: šaura apjoma melodiju, ko var saukt par melodiski izrunātu tekstu, to uzsāk solists un pievienojas citi dziedātāji.	Gregoriskajam korālim raksturīgās iezīmes ir vienbalsīgs dziedājums bez pavadījuma: šaura apjoma melodija, kas, sekojot teksta loģikai, virzās soli pa solim augšup un lejup. Bieži uz vienas teksta zilbes ir locījumi; dziedājumu sāk solists, pēc tam pievienojas grupa. (K.Li.1.)	Mūzikas klausīšanās, analīze. Asociāciju akvārija izveide. Dziedāšana, ritmizēšana, vizualizācija. Diskusijas.	1. <i>Sadeness Gregorian</i> . João Maurício Alexandre da Silva Sobral, 2009. gada 12. jūn. [tiešsaiste]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=Q25z3uPg-OY2 (skatīts 29.05.2023.) 2. Gregoriskais dziedājums « <i>Procedamus in pace</i> ». Iniciativa Condor, 2017. gada 18. dec. [tiešsaiste]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=iGOMFrmFQpo&t=27s (skatīts 29.05.2023.) 3. Rozenberga, M. <i>Ieskats tūkstoš gadu senā mūzikas vēsturē – izstāde "Pierakstītā skaņa"</i> . LSM.lv, 2017. gada 24. nov. [tiešsaiste]. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/kultura/muzika/ieskats-tukstos-gadu-sena-muzikas-vesture-izstade-pierakstita-skana.a251193/ (skatīts 29.05.2023.) Atgādne. Viduslaiku mūzikas valodas raksturojums. Viduslaiku un mūsdienu notācijas piemēri.

Mācību stundas komponenti	9 stundas notikumi	Skolotāja darbība	Skolēna darbība
Ievads ~ 10 min.	1. Uzmanības pievēršana 2. SR definēšana 3. Iepriekšējo zināšanu, prasmju aktualizācija	1. Skolotājs atskaņo skaņdarbus, dod mūzikas klausīšanās uzdevumu – uzrakstīt, kādas asociācijas rodas klausīšanās laikā. 2. Rosina noskaidrot – kas ir gregoriskais korālis, kas to raksturo. 3. Skolotājs aktualizē zināšanas par mutvārdu tradīciju Latvijas kultūrvīdē, skaidro, kas ir mutvārdu tradīcija.	1. Skolēni klausās un uzraksta uz lapiņas savas asociācijas un pēc tam to pārrunā. 2. Diskutē par to, kas ir gregoriskais korālis, kāds ir tā skanējums mūsdienu situācijā, kopīgi iesaistās SR definēšanā. 3. Skolēni pārrunā latviešu tautasdziesmu pārmantošanas tradīciju, kas izpaužas mutvārdos, kopīgi izdzied kādu teicamo tautasdziesmu.
Apjēgšana ~ 20 min.	4. Jauna satura pasniegšana, izpratnes sekmēšana, zināšanu, prasmju lietošana 5. Resursu piedāvāšana, atbalsta sniegšana 6. Jaunā satura apstrāde, lietošana 7. Atgriezeniskās saites sniegšana	4. Skolotājs dod uzdevumu pētīt, kādi ir viduslaiku stilam raksturīgie mūzikas izteiksmes līdzekļi. 5. Dod uzdevumu pētīt, kā pēc nošu raksta un pēc skanējuma atšķirt viduslaiku dziedājumus no mūsdienu mūzikas. 6. Māca dziedāt gregorisko korāli pēc mutvārdu tradīcijas. 7. Skolotājs atskaņo raidījuma “pierakstītā skaņa” fragmentu, uzdod jautājumus.	4. Skolēni klausās un izpilda ritma ostinato, pēta mūzikas valodu, salīdzina divas skaņdarba “Procedamus in pace” interpretācijas, analizē pēc skolotāja dotajiem kritērijiem. 5. Skolēni klausās un veic mūzikas valodas elementu vizualizāciju – salīdzina ar atgādnēm, veic notācijas izpēti. Atzīmē viduslaiku un mūsdienu notācijas atšķirīgās pazīmes. 6. Mācās dziedāt gregorisko korāli pēc mutiskās tradīcijas – skandē latīņu tekstu ar atbilstošajiem uzsvāriem, pēc tam dzied pēc balss–atbalss paņēmiena. 7. Skolēni noklausās raidījumu “Pierakstītā skaņa”, kopīgi meklē atbildes uz uzdotajiem jautājumiem.
Refleksija ~ 10 min. Nobeigums	8. Snieguma novērtēšana, arī pašnovērtējums 9. Apgūtā satura izmantošanas iespējas	8. Uzdod jautājumus par apgūto saturu, dod uzdevumu veikt pašnovērtējumu. 9. Veic kopsavilkumu par stundas saturu.	8. Diskusija par to, kāpēc gregoriskais korālis vēl arvien ir populārs, kādas iespējas to ir dzirdēt mūsdienās. Apkopo, kas stundas tematā bija galvenais, kas ir aktuālais. 9. Pārrunas par to, kur iegūtās zināšanas vēl varētu izmantot. Stundā iegūtā novērtējums.

“Skola2030” materiālos ir ievietoti vairāki metodiskie atbalsta materiāli, piemēram, ko nozīmē efektīva mācību stunda, kas ir triju līmeņu plānošana, kā labāk formulēt SR un mērķtiecīgi izvirzīt uzdevumus, kā nodrošināt atgriezenisko saiti u. tml. (https://www.rvv.gov.lv/metodiskais-centrs/docs/Efektiva%20stunda_LP%20piemeri.pdf). Mūzikas skolotājam stundas izvērtēšanai var noderēt “Skola2030” ievietotie kritēriji, kas var palīdzēt saskatīt problēmas un izvēlēties atbilstošos risinājuma variantus (skat. 10. tab.).

10. tabula. Stundas izvērtēšanas kritēriji

Stundas izvērtēšanas kritēriji		
1. Esmu izvēlējis uzmanības pievēršanas aktivitāti, kura varētu ieinteresēt lielāko daļu skolēnu.	2. Uzmanības pievēršanas aktivitāte ir tieši saistīta un ved uz stundas sasniedzamo rezultātu.	3. Izvirzītais stundas sasniedzamais rezultāts ir pietiekami šaurs/plašs, lai to sasniegtu plānotajā stundas laikā.
4. Esmu formulējis sasniedzamo rezultātu skolēnu vecumgrupai saprotamā valodā.	5. Man ir skaidrs, kā sasniedzamo rezultātu definēšu skolēniem, kā virziņu skolēnus uz to, lai viņi paši formulē.	6. Iepriekšējo zināšanu aktualizēšanas uzdevums dos iespēju lielākajai daļai skolēnu saprast, ko viņi jau zina par stundas tēmu.
7. Iepriekšējo zināšanu aktualizēšanas uzdevums man dos informāciju par to, ko skolēni jau zina un ko nezina par stundas tematu.	8. Esmu ieplānojis procesu, kurā skolēni uzzinās jauno informāciju.	9. Jauno informāciju piedāvāju pa soļiem, lai skolēni var visu aptvert.
10. Skolēniem būs iespēja pašiem darboties, lai atklātu jauno saturu, noteiktu būtiskāko u. tml.	11. Esmu ieplānojis uzdevumus, kuros skolēni lieto jauno informāciju dažādos līmeņos (no vienkāršākā uz sarežģītāku, no atdarināšanas uz radošo).	12. Man ir skaidrs, kuros stundas brīžos stundā skolēniem ir nepieciešama atgriezeniskā saite par to, kā viņi virzās uz mērķi.
13. Esmu ieplānojis procesu, kā vismaz vienu reizi stundas laikā atgriezenisko saiti nodrošināt katram skolēnam (no manis vai no cita skolēna).	14. Esmu paredzējis uzdevumu, kurā skolēniem būs iespēja lietot informāciju, ko viņi ieguva atgriezeniskajā saitē, lai uzlabotu savu sniegumu.	15. Esmu ieplānojis veidu, kā novērtēšu, vai skolēns sasniedzis stundas sasniedzamo rezultātu.
16. Esmu ieplānojis refleksijas jautājumus skolēniem par viņu mācīšanās procesu.	17. Esmu ieplānojis, kā veicināt apgūtā sasaisti ar reālo dzīvi vai citiem mācību priekšmetiem.	

Muzikālās darbības veidi un metodes mācību satura apguvei 1.–9. klasē

Mācību programmas metodiskajos komentāros pie katra temata ir aprakstīti gan muzikālās darbības veidi, gan ieteiktas konkrētas mācību metodes, kuras sekmē mācību satura apguvi. 11. tabulā ievietojam īsu kopsavilkumu.

11. tabula. Muzikālās darbības veidi, metodes, paņēmieni

Muzikālās darbības veidi	Metodes, metodiskie paņēmieni, vingrināšanās uzdevumi
Kolektīvā muzicēšana	• dziesmu mācīšanās un dziedāšana pēc dzirdes un pēc notīm; • teksta izteiksmīga skandēšana; • ritma partitūru ritmizēšana ar skanošajiem žestiem, skaņu rīkiem un ritma instrumentiem; • melodiju skandēšana un ritma partitūru spēlēšana, izmantojot Karla Orfa instrumentāriju; • dziesmu, skaņdarbu pavadījuma spēle.
Rotaļas un muzikāli ritmiskās kustības	• mūzikas tēlu ilustrācija; • raksturīgo mūzikas izteiksmes līdzekļu vizualizācija; • skaņveides paņēmienu atveidošana.

Muzikālās darbības veidi	Metodes, metodiskie paņēmieni, vingrināšanās uzdevumi
Mūzikas sacerēšana un improvizācija	- eksperimentēšana ar skaņu īpašībām: skaņu augstumu, ilgumu, stiprumu, nokrāsu, ātrumu un melodijas virzību; - eksperimentēšana ar skaņu avotiem: sadzīves priekšmetu trokšņiem, dabā saklausāmām skaņām, skanošiem žestiem u. c.; - vokālā, ritma, kustību improvizācija, ietverot apgūtās ritma vienības un ritma grupas, melodijas motīvus ar apgūto pakāpju intonācijām; - melodijas un ritma sacerēšana un dažādu (ritma, melodijas, skandēšanas) partitūru izveide; - ritma pavadījumu sacerēšana; - skaņu gleznu un stāstu jaunrade, kombinējot kustību, audiālos un vizuālos izteiksmes līdzekļus.
Mūzikas klausīšanās	- mūzikas klausīšanās ar analīzi un darba uzdevumiem: mūzikas noskaņas, rakstura un mūzikas izteiksmes līdzekļu uztveres sekmēšanai, mūzikas stila, žanra un formas, kā arī izpildītājsastāvu apguvei, viena skaņdarba dažādu interpretāciju salīdzināšanai, piemēram, izmantojot darba lapas un partitūras nošu raksta vizualizācijai; - mūzikas klausīšanās ar jaunrades elementiem radošo spēju un prasmju attīstībai, piemēram, improvizējot ritma pavadījumu, atveidojot mūzikas tēlu zīmējumā vai kustībā, sacerot tekstu, izveidojot kolāžu u. c.; - mūzikas klausīšanās ar aktīvu līdzdarbošanos, piemēram, mūzikas pavadībā izpildot muzikāli ritmiskas kustības, deju soļus vai izpildot ritma pavadījumu; - stāstījums ar mūzikas klausīšanos un vizualizāciju, piemēram, kāda komponista dzīves ceļa un daiļrades iepazīšanai, padziļinātas izpratnes veicināšanai par laikmetu, mūzikas stilu, skaņdarbu.
Iedziedāšanās vingrinājumi Skaņkārtas pakāpju apguves vingrināšanās uzdevumi	- balss un ķermeņa iesildīšana, lai sagatavotos dziedāšanas procesam; - dziedātprasmju izkopšanas vingrinājumi (elpas, skaņveides, dikcijas un artikulācijas attīstības veicināšanai, diapazona paplašināšanai un unisona nostiprināšanai); - iedziedāšanās dziesmas tonalitātē (izmantojot pakāpju sleju, roku zīmes, klaviatūru u. c.), lai sagatavotu un nostiprinātu jaunās vai zināmās dziesmas raksturīgās intonācijas; - skaņkārtu pakāpju izjūtas veicināšanas vingrinājumi (dziedot un spēlējot): gammas dziedāšana/spēlēšana, noturīgo pakāpju nostiprināšana, noturīgo pakāpju apdziedāšana, nenoturīgo pakāpju atrisināšana u. c.
Mūzikas uztveres attīstības sekmēšanas vingrināšanās uzdevumi	- saklausīt skaņu īpašības – augstas un zemas skaņas, klusas un skaļas, īsas un ilgas (garas), ātras un lēnas skaņas; - saklausīt pakāpes, pakāpju intonācijas (pakāpju gājienus); - saklausīt melodijas virzību – uz augšu, uz leju, uz vietas (līdzēni); - saklausīt metru un taktsmēru, saklausīt ritma vienības un grupas; - saklausīt skaņkārtas – pentatoniku, mažoru, minoru; - saklausīt mūzikas instrumentu reģistru un tembru; - saklausīt mūzikas izteiksmes līdzekļus, raksturot mūzikas stilu u. c.
Orfa instrumentārija spēles vingrināšanās uzdevumi	spēle pēc notīm, spēles tehnikas apguve spēlējot pavadījumus, partitūras spēle ar skanošajiem žestiem, metalofoniem, ksilofoniem, zvaniņiem, dalītiem zvaniem u. c. instrumentiem.

2. Mūzikas mācību sasniegumu vērtēšana

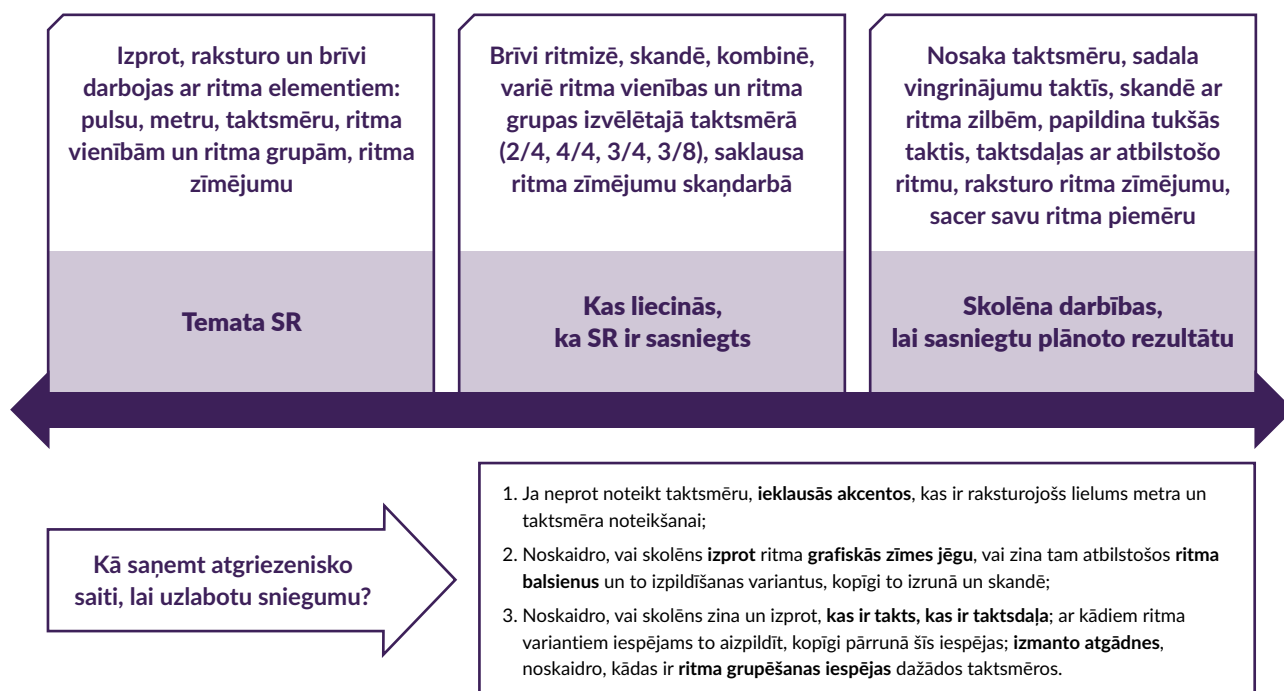
Kā minēts iepriekš – ko mēs stundā mācām, to arī vērtējam. Vērtēšana ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa. Tā gan skolotājam, gan skolēnam ļauj plānot uzlabojumus mācību procesā. Vērtēšanas **uzsvaru mainām no skolēna mācību sasniegumu novērtēšanas uz vērtēšanu, lai uzlabotu mācīšanos**. Tā ir efektīvas atgriezeniskās saites sniegšana skolēnam, dodot viņam iespēju un laiku uzlabot savu sniegumu, atbilstoši plānotajiem sasniegšanajiem rezultātiem un vērtēšanas kritērijiem (<https://mape.skola2030.lv/resources/312>). Vērtēšanas izpratnes maiņu vislabāk parāda pārorientācija no “cik tu šodien dabūji” uz “ko tu šodien iemācījies”.

Mūzikā, tāpat kā citos mācību priekšmetos, izmantojam **diagnosticējošo, formatīvo un summātīvo** vērtēšanu. **Diagnosticējošā** vērtēšanā pārbaudām konkrētas prasmes dimensijas, pēc tam piedāvājam vingrinājumus, lai šo konkrēto prasmi attīstītu. Piemēram, **dziedāšanas** procesa **sākumposmā** (tas var būt gan sākumskolā, gan arī vecākajās klasēs, ja skolēns nav ilgi dziedājis) **prasme dziedāt unisonā** (saskaņot savu balsi kopā ar citiem un dziedāt “vienā balsī”) ir izkopjama ilgākā laika posmā. Tas prasa īpašu pacietību gan no skolotāja, gan skolēna, jo, uzsākot skolas gaitas, lielākajai daļai skolēnu ir neliela vai pat nav nekādas dziedāšanas pieredzes (ja skolēns nav apmeklējis pirmsskolu vai nav aktīvi dziedājis). Lai mērķtiecīgi organizētu šīs prasmes attīstību, veicam diagnosticējošo vērtēšanu, par pamatu ņemot to, cik attīstītas vai neattīstītas ir divas dziedātprasmes dimensijas – **balss diapazons** un **unisona skanējuma priekšstats**. 12. tabulā ir izveidots skolēna dziedātprasmes snieguma līmeņa apraksts.

12. tabula. Diagnosticējošais dziedātprasmes vērtēšanas piemērs

Kritēriji – dziedātprasmes dimensijas	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Padziļināti apguvis
Plašs/šaurš balss diapazons	Nedzied, bet izrunā dziesmas vārdus vai intonē tekstu balss primāro skaņu diapazonā.	Dzied brīvi augstākā un zemākā diapazonā, bet dziedājums ietver tikai aptuvenas melodijas kontūras.	Zemākā diapazonā melodiju dzied intonatīvi precīzi, augstākā diapazonā nespēj precīzi nodziedāt.	Dzied precīzi melodiju, to var nodziedāt no jebkura skaņu augstuma plašā diapazonā.
Ir/nav attīstīts unisona skanējuma priekšstats (spēj/nespēj saskaņot savu balsi ar citiem dziedātājiem)	Neuztver melodiju, nespēj savu balsi saskaņot ar citiem dziedātājiem	Daļēji uztver melodiju, bet nespēj saskaņot savu balsi ar citiem dziedātājiem	Uztver melodiju, daļēji var saskaņot ar citiem dziedātājiem	Uztver un dzied melodiju saskaņojot balsi kopā ar citiem dziedātājiem

Dotais snieguma līmeņa apraksts palīdzēs skolotājam izvēlēties tādos metodiskos paņēmienus, kuri sekmēs konkrētas dziedātprasmes dimensijas – **diapazona vai unisona skanējuma priekšstata** – attīstību. Mūzikas stundās to veiksime iedziedāšanās un dziesmu dziedāšanas procesā. Diagnosticējošo vērtēšanu var veikt arī pirms kāda temata uzsākšanas, lai konstatētu, kādas ir skolēna priekšzināšanas. Piemēram, tas būs labs palīgs tādos gadījumos, ja skolēns pāriet no viena klašu posma uz nākamo, vai tad, ja nomaina mācību iestādi. Skolēnam tas ir svarīgi – ko darīt tālāk, citādi, lai uzlabotu savu rezultātu (sadarbība ar klasesbiedriem, vecāku palīdzība, darbība interešu izglītībā, individuāls darbs ar skolotāju utt.). Viens konkrēts piemērs (skat. 4. attēlu), kā mēs **kopā ar vērtēšanu attīstīsim** ritmizēšanas prasmes. SR norādīts, ka skolēns brīvi darbojas ar ritmu, ja ir izpratne par katru ritma elementu (pulsu, metru, taktsmēru, ritma vienībām, ritma grupām, kas kopā veido ritma zīmējumu). Lai noskaidrotu skolēna snieguma līmeni, piedāvājam viņam dažādus ritma uzdevumus – ritmizēšanu, skandēšanu, ritma elementu kombinēšanu, variēšanu konkrētā taktsmērā. Novērojot skolēna darbību, mēs konstatējam, vai skolēns visu izpilda korekti vai pieļauj kļūdas. Ja kādas ritma kļūdas pieļauj, tad sniedzam skolēnam atgriezenisko saiti, palīdzam viņam saprast, kāpēc kļūda radusies. Piemēram, ja skolēns neprot piepildīt takti ar ritma vienībām un grupām, tātad viņam nav skaidrs, ko nozīmē takts vai taktsdaļa; ja nespēj noteikt taktsmēru, tātad skolēns nejūt smago akcentu uz pirmās taktsdaļas u. tml. (skat. 4. attēlu). Ritmizēšanu uzlabo ritma balsienu skandēšana, tikai pirms tam ir jānoskaidro, vai skolēns zina, kādi ritma balsieni atbilst konkrētai grafiskajai ritma zīmei (ceturtdaļai – *tā*, astotdaļai – *titi*, sešpadsmitdaļai – *tiritiri* u. tml.).

4. attēls. Vērtēšanas piemērs ritma elementu apguvei 7.1. tematā

Šādā veidā (palīdzot saskatīt kļūdu un norādīt tās iemeslu) mēs palīdzam skolēnam uzlabot viņa sniegumu. Veidojam atbalstošu vidi, kur mēģināšana un kļūdīšanās ir pašsaprotama mācīšanās procesa sastāvdaļa. Tas arī ir viens no **formatīvās vērtēšanas** mērķiem. Vērtēšanas kritērijus var veidot kopā ar skolēnu. Tāpat vērtēšanas procesā jāatceras, ka mēs **vērtējam skolēna prasmes, nevis pašu skolēnu**.

Summatīvā vērtēšana ietver mācīšanās rezultātu, kuru veido komplekss sniegums. Metodisko ieteikumu 2. nodaļā ir ievietoti divi piemēri ar vērtēšanas kritērijiem un konkrētiem STAP aprakstiem tematu noslēgumā – 1.1. tematam (1. klase, skat. 10. lpp.) un 8.2. tematam (8. klase, skat. 13. lpp.). Šādus STAP skolotājs var izstrādāt arī citiem tematiem. Minētos apguves līmeņu aprakstus skolotājs var papildināt, piemērot savas skolas, klases konkrētajai pedagogiskajai situācijai un izveidot summatīvā vērtējuma uzdevumus.

Kā diagnosticējošā, formatīvā un summatīvā vērtēšana tiek plānota pedagogiskajā procesā, skatāms 5. attēlā.

5. attēls. Vērtēšana pedagogiskajā procesā

Rezumējot iepriekš minēto, diagnosticējošajā vērtēšanā tiek pārbaudītas konkrētas prasmju dimensijas, pēc tam skolotājs piedāvā vingrinājumus, kuri sekmē konkrētas prasmes attīstību. Formatīvās vērtēšanas procesā gan skolēns, gan skolotājs sadarbojas. Regulāri tiek iegūta atgriezeniskā saite, lai noteiktu, kā ar vingrinājumu palīdzību konkrētā prasme attīstās. Savukārt summatīvās vērtēšanas procesā ar uzdevumiem tiek novērtēts gala rezultāts – kāds ir iegūtais sasniedzamais rezultāts.

Skolēnu pašnovērtējums

Temata noslēgumā skolēni tiek aicināti pašnovērtēt mācību darba rezultātu. Pašnovērtēšana veicina skolēna mācību motivāciju, sekmē līdzatbildību un attīstīta pašvadītas mācīšanās prasmes. Ieteikumos ir pievienots viens no piemēriem, kā formulēt jautājumus skolēnu pašnovērtējuma veicināšanai temata ietvaros (skat. 13. tabulu). Pašnovērtējumā ir ietverti jautājumi/apgalvojumi, ar kuru palīdzību skolēns sākumskolas posmā tiek rosināts novērtēt savu mācību darbības rezultātu. Jautājumus/apgalvojumus izvēlamies atbilstoši mūzikas mācību temata saturam un veiktajām darbībām mūzikas stundu ietvaros. 13. tabulā redzams viens no piemēriem, kā var izskatīties pašnovērtējuma lapa, ko iedot skolēniem pēc temata noslēguma.

13. tabula. Skolēna pašnovērtējuma piemērs. 1. klases 1. temata "Skaņu pasaule" noslēgumā

Ko es protu?	Esmu iesācējs	Es turpinu apgūt	Esmu apguvis	Esmu lietpratējs
Dziedu ar visiem kopā apgūtās dziesmas				
Saklausu un atdarinu dažādas skaņu īpašības				
Dziedu, spēlēju un saklausu 5 (V), 3 (III), 6 (VI) pakāpes				
Skandēju un ritmizēju 2/4 taktsmērā				
Rakstu un grupēju taktīs ceturtdaļnotis un astotdaļnotis				
Kopā ar visiem radu skaņu stāstu (par rudeni, Miķeļdienu, gadatirgu utt.)				

Pielikumā ir pievienotas muzicēšanas prasmju attīstības tabulas, kurās ir ieskicēta prasmju attīstības dinamika dziedāšanā pēc dzirdes, pēc notīm, ritmizēšanā un skandēšanā, instrumentspēlē 1.–3., 4.–6. un 7.–9. klašu posmā. Skolotājam tas varētu palīdzēt pārskatīt sasniedzamos rezultātus un piemērot tos savas mācību iestādes pedagoģiskajai situācijai – tos *kartēt*, sašķēlēt un plānot, kā palīdzēt skolēniem tos sasniegt secīgi, pēctecīgi pa posmiem, lai šīs prasmes sistemātiski nostiprinātu (skat. 14., 15., 16. tab.).

Pielikums

14. tabula. Muzicēšanas prasmju attīstības tabula 1.–3. klasē

Prasmes	1. klase	2. klase	3. klase
Dziedāšana pēc dzirdes (dziesmu diapazons, grūtības pakāpe atbilstoši mācību programmai)	Mācās dziedāt unisonā, neuzsverot vārdu galotnes. Mācās nodziedāt frāzi saistīti (<i>legato</i>).	Dzied dziesmas unisonā; atkārtoti intonatīvi precīzi skaņas un to motīvus dažādos augstumos. Dziedot pievērš uzmanību stājai un elpai.	Dzied dziesmas unisonā visi kopā; ievēro dinamiskās zīmes un skaidru dikciju. Atkārtoti melodijas motīvus dažādos augstumos.
Dziedāšana pēc notīm (tonalitātes, intonāciju loks atbilstoši mācību programmai)	Dzied, saklausa, attēlo: pakāpenisku kustību, virzību pa noturīgām pakāpēm I–III–V, intonācijas ar I–III–V–VI–V; III–II–I; V–IV–III; I–VII–I.	Dzied, saklausa, attēlo pakāpenisku kustību, virzību pa trijskaņa skaņām, apdzied noturīgās pakāpes Do mažorā, dzied gammu.	Dzied, saklausa apgūtās intonācijas Do mažorā. Saklausa noturīgās pakāpes dabiskajā la minorā, dzied gammu.
Ritmizēšana Skandēšana (ritma elementi, skaņveide atbilstoši mācību programmai)	Uztver mūzikas pulsu, parāda ar žestiem; saklausa, uztver un skandējot atspoguļo ātru, vidēju un lēnu tempu. Ritmizē un skandē ar ceturtdaļnotīm, pusnotīm, astotdaļnotīm, veselām notīm 2/4, 4/4 taktsmērā.	Darbojas (atkārto, variē, kombinē) ar apgūtajām ritma vienībām, grupām. taktsmēros – 2/4, 4/4, 3/4. Skandē latviešu tautasdziesmas dažādās izteiksmēs. No jauna iepazīst ceturtdaļnoti ar punktu un astotdaļnotis, sešpadsmitdaļnotis.	Darbojas ar apgūtajām ritma vienībām, ritma grupām, iepazīst no jauna ritma grupas (<i>ti-tiri, tiri-ti</i>); apgūtajos taktsmēros – 2/3, 4/4, 3/4, izmanto šos ritmus, skandējot dzejas rindas, ritmizējot partitūras.
Instrument spēle (skanošie žesti, skaņu rīki, Orfa instrumentārijs)	Saklausa un spēlē ritma rindas ar skanošiem žestiem un skaņurīkiem. Spēlē elementārus dziesmu pavadījumus.	Spēlē divbalsīgas ritma partitūras ar skanošiem žestiem un skaņu rīkiem. Sacer ritma pavadījumus, refrēnu rondo formā.	Spēlē kanonā ar skanošiem žestiem; atskaņo ar zvaniņiem, metalofoniem, ksilofoniem vienkāršas melodijas.

15. tabula. Muzicēšanas prasmju attīstības tabula 4.–6. klasē

Prasmes	4. klase	5. klase	6. klase
Dziedāšana pēc dzirdes (dziesmu diapazons, grūtības pakāpe atbilstoši mācību programmai)	Dzied dziesmas, mācās dziedāt kanonus divbalsīgi. Dzied gan viens, gan grupā; iekļaujas unisonā.	Dzied ar dažādu balss tembra skanējumu; paplašina sava diapazona iespējas. Dzied ar atbrīvotu stāju.	Dziedot mācās vadīt balsi (balss lūzuma posmā), izprot, kādas pārmaiņas ar balsi notiek.
Dziedāšana pēc notīm (tonalitātes, intonāciju loks atbilstoši mācību programmai)	Dzied, saklausā apgūtās intonācijas Do mažorā, dzied pa tetrahorda skaņām Sol, Fa mažorā, dabiskajā la minorā.	Dzied ar apgūtajām intonācijām Do, Fa, Sol mažorā, la, re, mi dabiskajā minorā. Saklausā atšķirības starp minora veidiem.	Dzied ar apgūtajām intonācijām: tercu solī, noturīgo pakāpju apdziedāšana Do, Fa, Sol mažorā, la, re, mi dabiskajā minorā.
Ritmizēšana Skandēšana (ritma elementi, skaņveide atbilstoši mācību programmai)	Darbojas ar ritma grupām: atkārtoti, variē, kombinē, sacer ritma, skandēšanas piemērus, partitūras apgūtajos taktsmēros un 3/8 taktsmērā.	Darbojas (ritmizē, skandē) ar ritma vienībām, ritma grupām vienmērīgi mainīgā metrā un 6/8 taktsmērā, ietverot punktēto ritmu, sinkopi.	Darbojas ar apgūtajām ritma grupām apgūtajos taktsmēros: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 un 6/8. Skandē dzejas rindas dažādos tempos un ar dažādu izteiksmi.
Instrument spēle (skanošie žesti, skaņu rīki, Orfa instrumentārijs)	Spēlē ritma kanonus ar skanošajiem žestiem, sitaminstrumentiem, sacer skaņu partitūras. Gatavo savus skaņu rīkus un muzicē ar tiem.	Spēlē tautasdziesmām vienkāršus pavadījumus ar skaņu rīkiem; spēlē ar ksilofoniem, metalofoniem pēc burtu apzīmējumiem.	Spēlē ar skanošajiem žestiem, ar Orfa instrumentāriju visi kopā un dažādos ansambļos: duetā, tercetā, kvartetā, kvintetā.

16. tabula. Muzicēšanas prasmju attīstības tabula 7.–9. klasē

Prasmes	7. klase	8. klase	9. klase
Dziedāšana pēc dzirdes (dziesmu diapazons, grūtības pakāpe atbilstoši mācību programmai)	Dziedot saprot, ka meitenēm balss pārmaiņas saistītas ar psiholoģiskām un fizioloģiskām izmaiņām, ķermeņa nevienmērīgu augšanu. Zēni mācās stabilizēt balsis pēc balss mutācijas, katrs individuāli atbilstošā brīdī mācās uztvert un dziedāt skaņas jaunā reģistrā, saklausot un aptverot jaunā balss diapazona iespējas. Mācās dziedāt neforsējot, mācās lietot falsetu un balsi.	Dziedot saprot, ka zēniem joprojām individuāli iespējamās balss pārmaiņas. Meitenes dzied atbilstoši katras individuālajam diapazonam. Ieklausoties vairāku skaņu kopskaņā, saklusa savu balsi.	Dzied un nostiprina vokālās prasmes atbilstoši katra individuālajam balss diapazonam, dziesmu saturam.
Dziedāšana pēc notīm (tonalitātes, intonāciju loks atbilstoši programmai)	Dzied pēc notīm tonalitātēs ar vienu zīmi, intonējot vadās pēc katras tonalitātes noturīgajām skaņām; mācās noteikt tonalitāti pēc alterācijas zīmēm pie nošu atslēgas.	Apgūst dziedāšanu pēc notīm Re un Sib mažorā. Saklusa, nosaka un dzied pēc notīm ar apgūtajām intonācijām.	Dzied ar pakāpju nosaukumiem, pēc notīm tonalitātēs ar divām zīmēm pie atslēgas. Mācās pazīt notis basa atslēgā.
Ritmizēšana Skandēšana (ritma elementi, skaņveide atbilstoši mācību programmai)	Darbojas ar apgūtajām ritma vienībām un grupām 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 un 6/8 taktsmēros, kombinē, variē, sacer savus ritma piemērus, skandē dzejas rindas. Apgūst no jauna trioles.	Darbojas ar apgūtajiem ritma elementiem 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 un 6/8 taktsmēros. Kombinē, variē, sacer, skandē savus ritma piemērus, kanonus.	Darbojas ar apgūtajām ritma grupām 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 un 6/8 taktsmēros. Ritmizē un skandē partitūras ar punktētajiem un sinkopētajiem ritmiem.
Instrument spēle (skanošie žesti, skaņu rīki, Orfa instrumentārijs)	Darbojas radoši ar apgūtajiem ritma elementiem, saklusa, sacer, izpilda ritma ostinato, ritma pavadījumus ar Orfa instrumentāriju.	Darbojas individuāli un grupās; sacer, izpilda ritma partitūras ar apgūtajiem ritma elementiem, rada skaņu gleznas. Veido pavadījumu pēc burtu apzīmējumiem.	Darbojas radoši ar mūzikas instrumentāriju, veido elementārus akordu pavadījumus ar I, IV, V pakāpes trijskaņiem.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ